

Latweeschu Awises.

48. gaddagahjumä.

No. 50.

Treschdeenä, tanni 10. (22.) Dezemberi.

1869.

Latweeschu Awises libbi ar fawem veelillumeem makfa 1 rubli fudr. par gaddu. Kas us fawu wabru apstellehs 24 eksemplarus, wehl weenu dabubs klabt parwellt. Za-apstelle: **Zelgawä** Latw. awischi nammä pee **Zanischewski**; — **Rihgä** pee **Daniel Minus**, teätera un wehwera eelas stibri; pee fw. Sabna basnijäs jaunala mahzitaja **Mueller** un pee **Dr. Buchholz**, leelä Alexander-eelä Nr. 18. — Wiffi mahzitaji, skohlmeisleri, wagasta walditaji, skribereri un zitti tautas draugi teel luhgti, lai lassitajeem apghada to apstellefchanu. — Redaktora adresse irr: „Pastor Vierbuff, Ronneburg, pr. Wenden, Pöland.“

Nahditajä: Daschadas sinnaäs. Par ne-augligem augtu-lohkeem. Labago falla. Pehterburga. Shuddinafchana. Tuffcha lestante. Labbi at dohtis. Wisjaunakabs sinnaäs. Naudas tirgus. Labbitas un pretfchu tirgus. Shuddinafchanas.

Daschadas sinnaäs.

No eekischemehm.

No **Zelgawas Rihgas** Wahzu awises raksta: 21. Nowemberi palikka weens gads, kamehr Rihgas-Zelgawas dselzjekku atdarrija; tad mums us to jaslattabs, ka libdi schim ar scho dselzjekku gahjis. Preeksch gadda gandribs wiffi laudis dohmaja, ka schis dselzselzsch til turresees zaur teem laudihm, kas par to branks, un ne zaur tahm prezzehm, ko par to weddihs. Bet schis gads mums zittadu mahzibu dewis. Schinni pirmaja gadda zaurzaurim ifkatru deenu 550 laudis braukuschi (til Juni molahl bijuschi), t. i. durreis til dands ka zittos gaddos ar dilischanschem un postu. Bet prezzes jo wairahl irr westas: tannis pirmajos 3 mehneschods mehse par mehnesi us Rihgu wedduschä 15,000 pudus, no Rihgas effam dabujuschi 80,000 pudus. Septemberi turprettim mehse no Rihgas til dabujahm 39,000 pudus un turp aifsuhitjahm 145,000; Oktoberi mehse dabujahm 69,000 pudus un aifsuhitjahm 251,000 pudus, ta ka libdi beidsamam Oktoberim jau 1000 pudus wairahl effam iswedduschä ne ka eewedduschä (pawissam libdi tom laikam par scho dselzjekku 1,145,945 pudi irr westi). Nowemberi ta isweschana wehl leelaka palikkusi, jo Oktoberi no schejenes ifkatru deenu 35 pretfchu-ratti aigahja, Nowemberi turprettim 50, wiswairahl ar linneem, sehlu, lweescheem un meescheem; pretfchu-rattu jau peetruhka un lauschu-rattus wajadseja peebahst ar linneem. Mums diwi baddu-gaddi bijuschi, taggad nu ifkatram nauda jagahda, tapehz til dands labbibas pahdohd. Bet kad apdohma, zil dands labbibas laudihm scho rudden bij ja-eberer tuffchäs magasihnäs, tad nau jabihstabs, ka zittos gaddos masahl labbibas isweddihs. — Zaur teem 163,400 laudihm, kas 10 mehneschods par scho dselzjekku braukuschi, 90,000 rbl. eenahluschi; zaur tahm westahm prezzehm 35,000 rbl. — Pateefs labs eefahkums! —

— Tee 7 laudis, kas schinni pawassarä weenu Rihgas kutfcheri bij nolawuschi, taggad effoht noteesati.

Diwi no winneem Skudra un Seltin irr noteesati us 20 gaddu grubtu darbu Sibirijas kalnäs, tee zitti masakas strahpes dabujuschi.

No **Rihgas**. 30. Nowemberi generalgubernatora kungs no Pehterburgas atpakkal nahjis us Rihgu.

No **Rehwales**. 20. Nowemberi pirmo reis branja ar to jauno dselzjekku un wedda dselzjekku slihpemus, arri zitti laudis torois drihkfseja libdi braukt. Zerre, ka wehl schinni gadda kahdas 20 westes no schi Baltijas dselzjekka warrehs pabeigt.

No **Pehterburgas**. Augsta waldiba irr pawehlejusti, ka Pehterburgas aprinki no pirma Januära 1870 par ifkatru gramatur, ko par posti fuhda, wairs nebus makfahst 10 kap., bet til 5 kap., tad ta gramata newell wairahl par 3 lohthem, un par ifkatru lohthi wairahl atkal 5 kap. Libdi schim ifkatra gramata, kas weenu lohthi well, zaur wiffu Kreemusemme makfaja 10 kap. — Wisfeem teem, kam gramatas par posti jalaisch, gan labbi pakiftu, tad arri zittas gubernijas nenemtu wairs til leelu postes naudu, tad gramata til masu gabbalimu jawedd; kas us tahlakahm weetahm raksta, tam sinnaäs arri wairahl buhs jamakfa.

— 26. Nowemberi Pehterburgä noswinneja swehtlus par peeminneschanu, ka preeksch 100 gaddeem Goörge ordeni (kara-wihru gohda-sihmi) eezebla. Dands no teem, kas scho ordeni irr dabujuschi, bij sanahluschi baltä sahle un muhsu augstajs Keisars patis winnus apweizinaja. Pee scheem swehtkeem augstajs Keisars scho ordeni arri dahwinajis Bruhschu lehninam Wilhelmam. — Tas pirmajs saldats, kas preeksch 100 gaddeem scho ordeni dabujis, wehl effoht dsihms un taggad 130 gaddus wezs.

— Zaur augsta Keisara pawehlechanu libdischinnigaja Sumalkas gubernators **Gervais** irr iswehlehts par Baltijas skohlu furatori.

— Tas plohta-filts par Wsta uppi taggad jau trescho reis zaur leddu faplehstis. Tas ponton-filts irr nouemts un laudis til ar laiwahm ween tohp pahrzelli, bet prezzes nemas newarr pahrzelt. Tanni stanziä Burgä jau 100 pretfchu-ratti gaida, laj winnus pahrzelt; Pehterburgä preeksch schi dselzjekka nekahdas prezzes wairs nepeenemmi.

O. P.

Apprikkōs. Alspuktes aprinki scho waffaru jauns teefas un skohlas nams tappa usbuhwehts. Nams tuwu klahht pee basnizas stahw un smukli isfattahs, 13 assu garfch un 7 plats. 9. Nowemberi pehz beigtas Deewa kalposchanas mahzitajs skohlas istabas esjwehtija. Draudse dseedaja: „Deews Kungs irr muhsu stipra pils“ — tad mahzitajs runnu turreja par 67. Dahwida dseesmu: „Laj Deews par mums apschektojahs un muhs swebti“ u. l. j. pr. Beidscht mahzitajs fazzija esjwehtischanas wahrdus un wiffi laudis dseedaja: „Laj Deewu wiffi lihds nu teiz.“ Kout jelle wezzakt nu sawus mihtus behrnus raiditu skohla! Behrnina firds lihdsinajabs mihtstam wafkam, kur Pestitaja jauka un mihtiga bilde schigli esfreeschahs. — Rihta sehj tawu sehlu! ta tas Kungs par wolti nau fazzijis. (Sal. Mahz. 11, 6.) Z.

No Leepajas. 19. Nowemberi wakkara pulksten 11. muhsu eedshwneekus behdiga pulksteni swannischana, bungu trohknis, naktswaktneeku plehrzinaischana isbeedeja un rahdija, ka pilsehta seemela wakkara mallä leels uggungrehts irr isehlees. Driht bij sinna, ka deggoht Meinhard, Ronnefeld un Schmelzer kungu pee ohstas seemela puffe buhdams fabrikis, kur lehja no kausejamas dselses maschines un daschadas zittas leetas un taisija preeksch muhsu augsta frohna ahtri schaujamas flintes (zindaddatuflintes). Tur to wakkaru effoht strahdahs lihds pulksten 9. un uggung pamannihst fabrika maschines tuwumä jau preeksch pulksten 10. — Bet naktswaktneeku to ceraudstija til 11. lōs, kad leefmas jau isfchahwahs zaur juntu un atfarla gaisä. Us naktswaktneeku sinnoschane stedsahs tuhlihu aiswest uggungsprizzes ar uhdens-balkahm. Bet kamehr tahs waitabl par wersti tur aiswedda, tamehr jau leefmas, dsihtas no seemela rihta wehja, isplattijahs ta, ka degdamas ehlas wairs nespehja glahbt. Tilkai tahs ehlas, kas stahweja leefmahm eefahnis, un weenu trihs-mastu kuggi ohstā laimejahs wehl glahbt. Kuggi pahwilka ohtrpus ohsta un ugguni dsehja duhschigi ar sprizjem. Arri weens muhris stary degdamahm un nedegdamahm ehlahm bij lōs palihgs fawaldih leefmas. 8 ehlas palikka leefmu laupijums un 6 tappa glahbtas. Stary nodegguschahm ehlahm bija gattawu slintu nonemfchanas kommissijas-ehla, weena ehla, kur flintes schauschanā isprohweja, weena, kur lehja missina un dselses leetas, un tahs zittas bija darba ehlas pee slintu taisischanas. No glahbtahm ehlahm weena irr fabrika kantoris, ohtra gluschi gattawu un frohnm atdohdamu slintu glabbaschanas ehla, kur 138 kastes ar flintehm bij noliktas, trescha leela smehde, zettorta metallu dreijaschanas-ehla, peekta kladdawoja un festa darba-ehla preeksch slintu taisischanas. — Gattawas un negattawas flintes gan daudi tuhstoscheem isglahbtas un ohstimallä safweestas schuppās, bet wiffas nefaslahdetas jau nebuhs palikkuschas, daudi gattawas flintes sweeschoht buhs maitatas un tadeht no jauya pahraitajamas. Labba dalka slintu lihds ar fabrika leetahm pa-

likka leefmas. — Wiffa skahde wehl nau sinnama; bet masa ta gan nebuhs, kad nems isrehknahht wiffas pohstā gahjuschas mantas. Fabrikis bijis apdrohschinhst Beh-terburgas un Maslawas uggung-lahdes par 425 tuhstoscheem rubulu. Schis fabrikis muhsu pilsehtam jau daschu gaddu par leelu labbumu bijis. Kamehr kuggoschana un andele schē irr panihkusi, tamehr laudihm truhkst darba un pelnas un schis fabrikis dascheem darba-laudihm bij par atspaidu. 500. brihscham lihds 600 zilweki tur strahdaja, kas nopelnija labbu grassi, bet nu irr saudejuschi darbu un pelau. — Zerre, ka fabrika driht atkal ustafischocht. Laj Deews tam dohd notikt! — To deenu preeksch fabrika degschanas paschas ohstas widdū laima apgahsahs, kur bij eekschā 40 fabrika strahdneeki. Laima kā leekahs, apgahsufees zaur strahdneeku trakfoschanohs. Wiffi isglabbahs, bet arri ohstā labbi dabuja papeldetes par mahzibu. Preeksch schadahm deenahm diwi Leepajas sweijneeki noslika juhra. Weens bija puemuhscha wihra un ohtrs jauneklis. Lihkus pahru deenas pehz atradda no juhras imestus. J. Sch—r,

No ahrsemehm.

No Bruhschu semmes. Kehninsch to presidenti Delbrik irr uszehlis par Bruhschu walts ministeri. Tapehz dohma, ka graf Bismark, kad us Berlini otpakkaf nahks, nepalikschocht wairs Bruhschu ministeru presidente, bet tit kanzlers par wiffu Seemel-Wahsemmi; jo lihds schim winnam abbi ammati bijusch, un rahdahs, ka winnam pa daudi grehti, wiffus leelus darbus isdarriht.

No Austrijas. 11. Dezemberi Bihne abbi waltsrahtes nammi irr sanahkusch.

No Rohmas. 8. Dezemberi katotu biskapu konzilija irr eesahkufees, kahdi 700 biskapi effoht sanahkusch. 9. Dezemberi pahwests winnus irr sapulzimajis un usrunajis fazzidams: winnam effoht leels preeks, ka tik daudi biskapu sanahkusch, kas wiffem laudihm Deewa zelkus mahzih un lihds ar pahwestu ar swehta garra palihgu teefahs par netaisnu zilweku gudribu. Jo nekad tik daudi besdeewigu kauschu ne-effoht bijusch kā taggad, bet basnizai nau jabihstahs, jo winna stahw stipraka par debbestim. Taggad ta stunda nahkuse, kur wiffam launumam pretti jaturrah. — Wiffa konzilija atkal sapulzefees us atspihdeschanas deenu, lihds tai deenai tee biskapi sarunnasees par tahm leetahm, kas tad buhs jaspreesch.

No Italijas raksta, ka Cialdini arri negribboht palikt par ministeri un kehninsch preeksch schi ammata taggad isredsejis Sella kungu.

No Spanijas. 11. Dezemberi general Prim fazzija kortes, ka leelaka Spaneschu dalka Genuas herzoggu labprahht gribboht par kehniu; scha mahte nemas wairs ne-effoht prettineeze. Prim zerre, ka Genuas herzoggu driht warrehs issaukt par Spanijas kehniu.

No Egiptes. Kad Suēzes kanali atdarrija, tad 28 waltsis sawus suhtitus turp bij aissuhtijuschas, laj ap-

runnajahs par andeles leetahm un par to braufschanu par scho kanali. Pats wihzehninsch bij zelts par presidenti. Schee kungi irr nospreeduschi: 1) no nekahdam prezehm, kas par scho kanali tohy westas, nebuhs nemt it nekahdu zolli, 2) wiffu kuggu leelumu pehz weenahda mehra buhs ismechroht, 3) no tahdeem kuggeem nebuhs nemt it nekahdu maffu, kas ar dselsohglehm lahdeti. — Par zittahm waijadfigahm leetahm winni newarreja tilt weena prahta.

No Amerikas. Seemet-Amerikas fabedrotu walstju kongresse 6. Dezemberi sanahkusi Waschintoné. O. P.

Wahzemmé kahds zilweks aprehkinojis, ka pee labba krekla paschuhshanas effoht waijadfigi 20,649 addatu duhreeni.

Ken s berg a s pilsehta Bruhschds 6. Oktoberi leels linnu schkuhnis ar ugguni aishgahis, fur 30,000 zentneri linnu par 270,000 rubleem fadedsa, zaur ko 40 andeles kungeem, kas linnus tur nolikfushi, fshahde notikfusi. Dohma, ka kahds Pohlu Schihds ugguni pee linneem peelizis.

Bee Swihnemindes juhmallas Bruhschds 12. Oktoberi, leels uhdenswehrs, 40 pehdas garsch, warrbuht gan wallsiws, redsehts.

Parise, Frantschu galwas pilsehta, drukkajohht taggad 851 daschadas awises. 22 no tahm Luttera tizigeem un 7 Jubdeem tohyoht rakstias.

Nu-Zorkas aprinki tas wezza kajs soldats pasaulé aishdarrja sawas azzis, ka muhscha deenas, bes pugaddo, pee Israéta spehzigá karrotaja Josuäsa, prohti pee 110 gaddeem sneedsa. Kad schis 110 gaddu wezs saldatinisch peedsumma, tad Seemet-Amerikai ihpajcha waldischana wehl nebij, bet shahweja appaksch Enlandes waldischanas; tad til 4 milli. eedshwotaju bijuschi, kas Enlandes wallodu runnaja; un taggad Amerikas walsti 40 milli. eedshwotaju flaita. — Wiffus bijusshus presidentus Ameriká firmagalwis redsejis un bijis flahht pee winnu zelschanas. Sihmejahs ir us winnu schee dseefmas wahrdi:

Kaibas, garras muhscha deenas

Irr karea wihra zelliam; —

Kad arr' lohdehm garram tiffi,

Kappam garrahm ne-aiseesi! — E. F. S.

Par ne-angligeem anglu-fohkeem.

(Stat. Nr. 42.)

Ir tad wehl deewegan sehtmallas atleef gar laukeem un mahjahm, fur kohzinam ruhme augt. Winna sarros putnini buhwes ligsdinas un sawus masinahs barrodami simteem shahdigus kullainus un tahrupus isposhtis. Dasch zeems ar jaukeem kohku-dahrseem un birsitehm, fur preeksch desmit gaddeem lagidigallas seedoschás ewas skanni pohgoja, birsmalla kalmia meitas dseedaja un lustejahs, tur taggad kohki un mahjas nopohstii, dseefmas apfluffu-

schas. Wiffa dabba apfluffuse, retti, retti wehl Zahnu wakkara schur jeb tur kahdu wezza Stendera gaudu-dseefmu dsirdam atskannam. Zilweku flaitis wairojees un lihds ar to tahs ruhpes pehz deenischkas maifes. Newastahwiga, isfliduse dsihwe, leelas rentes, wahja pahrtischana tautas-brablu firdis noskumdinajushas. Laj gan taggadeji Latweeschi dauds baggataki, ne ka sennahl bija, tomehr peetizziba un preezigs prahts teem suddis. Wezs firmgalwis, kas 1812, gadda Frantschu saldateem pastos brauzis un ar teem pahru mehneschus Rundahlé un Zelgawá pawaddijis, man teiza, ka winnós laikós, kad R. pagastá pahrtizis fainneeks ar 300 dahldereem pir mu rekruti no saldatu deenesta atrizis, zil laudihm tad bijis ko brihutees par tahdu nodfirdetu naudu. — Tas pats wezzitis man shahstija, leelus laulus un flajimus rahdidams, ka tur preeksch 50 gaddeem leeli meshi ar dauds wilkeem bijuschi. Ganni toreil katis labbu funni gannós lihds wedduschi un ar teem wilkus rihdijuschi, tomehr ne retti wakkara dascha jebrina jeb awinas istrubzis. Zil meshi, kohki un krahmi eeksch pehdejeem gaddeem isjirsti un zil awotini zaur to isshluschi? — Zil daschós gabbalós malkas dahrguns un trubkuns usgahis? — No mescheem un kohku ehnas karstá waffara leelaka migla un roffa zellahs, kas shahdinus atspirdina un semmei dauds mitruma atshahj. Seema meshi sawá ehná siltumu asturr, muhsu eedshwi no aufsteem wehjeem pasarga un sipru fallu padarra jo lehnu. Tá tad kohkus shahdidami un kohpdami wiffai dabba un ir paschi few par swehtibu shahdajam*) un muhsu pehznahkami ar pateizibu muhs peeminnehs.

(Uf preekschu wehl.)

Tabago falla.

Masa Tabago falla Widdus-Ameriká irr weena no tahm flaitalahm Antillu-fallahm. Winna 8 juhdes garrumá un 3 plattumá. Schi falla shahw karstaká semmes aprinki; tadeht winnas eedshwotaji ne seemu, ne aufstumu, ne sneegu nepashst, bet muhschiga waffara tur walda. No breefmigahm aufahm un weefuleem, kas zittahm Antillu fallahm gausham dauds zeechani, winna irr swabbada. Gais irr shaidrs, jo schinni fallá pawiffam nau purwju, no kurrenes nesklaidri twaiki warretu zeltees. Tas jo leelajs karstums teel remdehts un shaidrohts zaur juhras wehjeem un angsteem, flajieem kalneem, kam wirégallus tumsehi zeedru meshi un zitti deenwiddus kohki puscho. Ne-isskaitami awoti no kalneem zellahs un saweenodamees par uppehm un uppitehm palikfushi, eegrihwo juhra. Bes nekahdas kohpshanas no zilweku piffes semme patte no sewis isdohd leelá pilniba piyarus, indigo, kakaó, zulkuru

*) Zil zervestin, ka lihds ar jauneem mescheem reisa jaunee wiffi mums wates ne-usbruts.

needras, tabaku un daschdaschadas pehrwes un auglu lohkus. Tä scho fallu ar teefu par semmes-paradihfi warr nosaukt. Mums Kursemmeekem schi falla irr jo eewehrojama un jo wehrtiga, jo schi zitreis peederreja muhsu mihtai tehwu semmitei. Kursemmei, kad ta wehl stahweja appalksch fawa ihpascha waldineeka.

Wisepirmahl Tabago falla bij apdsihwota no Karaäbee-scheem (tee irr meschani, kas fawus wangineekus apehd), un Spaneeschi winnu warrbuht pirmee usgahja. Rahdabs, ka pehzahl dauds Hollandeeschu, Frantschu un Enlandeeschu juhraas laupitaji un konterbandneeki to apmekleja; til sinnaas, ka 1610. gaddä bij Enlandeeschu rohläs; jo tad Kursemmes leelkungs, herzogs Jakob no Enlandes kehniina Jakoba ta pirmaja scho fallu dabuja par kuhmu dahwanu. Bet pirmo, ne lä lassitajam no schihs fallas un no winnaas liktena wehl stahstischu, gan buhtu labbi, kad es winnam par leelkungu Jakobu, scho leelako*) Kursemmes waldineeku, dohtu kahdas sinnaas.

Leelkungs Jakob, leelkunga Wilhelma dehlä, ta pascha Wilhelma, kam pehz stribdina ar Nolde muischneekem Kursemme bija ja-atschaj, bija gudrs un prahligs waldineeks. It lä winna feewas brahlis, kurfürst Friedrich Wilhelm tas Leelajs no Brandenburgas, ir winsch par to ruhpejahs, no Pohlu kehniina wirswaldibas atswabbinatees un par swabbadu Kursemmes herzogu palikt; pat us to winsch dohmaja, kahda wihse fawu masu walsti zaur zitteem semmes gabbaleem warretu wairoht. Winna dohmas un usnemshanaas gan buhtu tappuschas ispiditas, ja drohschi ween tanni karrä stary Pohleem un Sweedreem buhtu gahjis waj us weenu waj ohtru puffi, ja Sweedri, par draugeem illidamees, us wiltigu wihfi meera laika nebuhtu nehmuhschi Zelgawas pilli un paschu leelkungu nebuhtu nowedduhschi wangiba. Zaur scho lectu wissa Kursemme Sweedreem rohläs krita un wissas jaunnaas eetaisshanaas tappa isnihzinatas. Pehz sawas atswabbinaaschanaas Jakobam dauds bij to strahdaht, laj spehtu isdeldeht pohsta pehdas, no Sweedru warmahzibas atlikkuschahs. Leelkungs Jakob wissuwairahl sawas semmes labklahschanaas un warru gribbeja wairoht zaur andeli un zaur industriju. Winsch kuggus buhweja, fabrikus sawa semme eetaisija. Zau agri sawa jauniba winnam firde neffahs us juhraas andeli. Winsch sen eemantoja daschdaschadas sinnaas par scho lectu un zaur sweschu semju apmekleschanu winsch scho darbu jo gruntigi ismahzjahs. Kä til sawa semmitä atpalkal nahzis, komehr wehl tehwa-brahlis leelkungs Friedrich dsihwoja, winsch tahdus darbus jau usnehma, par kahdeem wisseem bij to brihnitees. Winsch kuggus likka buhweht un isrihkoht, dauds pamattu lizzis

*) Kursemmes leelkungu jeb herzogu staryä 2 irr eewehrojami jo teizami wihri: Gotthard Kettler un Jakob Kettler. Meiti tahdi waldneeki usetami, sabdi schee abbi bijusch. Wissi zitti Kursemmes herzogi gan pahmas labba isdarrjusch. G. B.

apbrunnoteem meesteem tahläs semmes pee Guineäs juhraas krafa un pee Gambijas uppes, lä St. Andrejai, Friedrichstadtei un Friedrichhafenei, no kurrenes atkal dabuja sahli, seltu, elefantu-kalus un wehrgus leelä pulkä. Kuptschoschana tanni masa fallä, kas Gambijas uppe gull, ahtri tä bija isplattijusees un wairojusees, ka Kursemmes leelkungam tur bij jaturr ihpaschi kristigs mahzjahs. Kä laj no wehrgeem, kas Afrika weegli bij dabujami un kas Amerika malkaja dauds naudu, labbumu preelisch fewis mantotu pee plantaschu lohpschanaas, tadehs sawas dohmas zillaja us to augligu Tabago fallu. Kad Jakob tanni gaddä 1642 pats bij palizzis par Kursemmes waldineeku, tad tuhda luggus un pulku lauschu us Tabagu nosuhtija. Schee tur usbuhweja pilsehtu, to pehz leelkunga wahda nosauza par Jakobstadti. Appalksch leelgabbalu patwehrumu pilsehtinsch zaur lauschu apmeschanahs un zaur kuptschoschanu un kuggoschanu ahti sahla selt. Herzogs jau 12 gaddus no weetas to Tabago fallu sawa waldischanaa turreja, te Hollandeescheem us reis prahtä nahza, ka scheem effoht wezza rekte pee Tabago fallas. Sawu wezzu, bet ne labbi dibbinatu rekti ar warru gahja atjaunaht. Diwi baggati kuptschi Wliffinges pilsehtä, brahli Andriäns un Kornelisch Kampsin no Hollandijas waldibas fihmes few likka israkstih, ka Tabago falla scheem peederroht. Us reis schee peestahja ar karee-spehku pee fallas krafa un Jakobstadtes pilsehtam ar warru krita wirsä. Bet Kursemmeeki, no sawa duhschiga karee-waddona, son Bewern lunga wadditi, schohs smulki atfitta. Pehz tam tee brahli Kampsin ar leelkungu meeru faderreja. Beidsamajs scheem atwehleja arri apmestees schinni fallä, nodallija teem kahdu semmes gabbalu un dahwinaja daschadas rektes; tee kuptschi turpretim apfoblija, ka leelkungu atfihshoht par sawu waldineeku. Bet ilgi meera nedshwoja un tee kahrigee kaufmanni pirmä, isdewigä laika sawu wahrdu lausa. Schis isdewigs laiks gan jo ahtri nahza, ka tahlah redsesim.

1658. gads Kursemneeku kuggoschanai un kuptschoschanai un arri Tabago fallas labklahschanaai bij nahwes gads. Tabago bij palikkusi par baggatibas isdewigo awotu tä waldineekam lä winna pawalstneekem. Trihs pilsehti taggad jau bija; stary scheem diwi stiyti apbrunnoti, un tur wairahl nekä 12,000 baltee zilweki un wehrgi dsihwoja. Daschas raschenas mantas no Tabagas ar Kursemneeku kuggem tikka atwestas us Zelgawu. Un no muhsu Zelgawas atkal schahdas raschenas prezses, no tahlas Amerikas atdsihtas, tikka dsihtas tahlah us Pohlu un Kreemusemme. Tä zaur schahdu kuptschoschanu Zelgawa rahdijahs, ka palikshoht par leelu un warrenu pilsehtu. Te nu 1658. gads usnahza, nelaimes gads wissai Kursemmei. Meera laika Sweedri us wiltigu wihfi ar karee-spehku Zelgawas pilli uswarreja, paschu herzogu lihdi ar herzogeni, kas bij us grubtahm kahjam aisswedda wangiba, un rohläs eedabujusch wissu Kursemmei, tur lä jau eonaid

neeki strahdaja, wiffas jaunās eestahdijānas pohstidami. Schis laiks bij isdewigs preekšč abbeem brahleem Lampšin. Mantas labriigi kuptšchi no daschdaschadahm tautahm, wiffadi salassijuschees laudis no laiminu fallahm sabeedrojahs ar Hollandeescheem, kas no Jaun-Walkeres wiffadas aistleegtas prezses eewedda tannis Amerikas semmes dakkās, kas Spanijai peederreja un kas zaur juhras laupijumu apbaggatojahs. Abbi brahči Lampšin salassija daudi schahdu lauschu un Jakobstadtei ar warru usmahjāhs, bet no duhščiga fon Bewern kunga tappa atšisti. Bet kas ar warru ne-isdewahs, tas schem ar naudu isdewahs, no-pirkdameem saldatus, laj sawu waddoni atstahdu. Tahdā wihšē schēe blehšchi Tabago fallu dabuja sawdš naggdš. Bet schēe ilgi par sawu ihpāschumu nedabuja preezatees. Enlandeeschu juhras laupitaji pilsehtu Jakobstadti uswarredami, eedšihwotajus islaupija un wiffas plantaschas is-pohstija. Scheem atkal pehz gadda Frantschi no Granadas fallas usbrukka un Tabago fallu ar ugguni un ar eerohtscheem peemekleja, tā ka par tufšnefi pahrwehrtijāhs. 1667. gaddā pehz Bredas meera derreschanas tee brahči Lampšin to fallu atdabuja atpakkal. Bet ta wairs newarreja eeselt, talab ka schēem spehla nebija, atgainahd juhras laupitajus. Tad nu muhšu leelškungš us to dšinnahs, ka sawu ihpāschumu atkal dabutu atpakkal. Bet kad Hollandeeschi ar labbu ne-ardewa to fallu, tad winsch luhdja Enlandes kehniinami Kahrlim tam Ohtram, laj peepalihdsetu pee schihš taisnas leetas. Schis arri apsohlija, zil eespehjams gahdaht preekšč schihš leetas. Arri teescham Hollandeeschi Nimweges meera derreschanā 1679. gaddā Tabago fallu ardewa Enlandes kehniinam, un schis atkal tahlahl Kursemmes leelkungom. Schis turprettim sawas kolonijas pee Guineās juhras krašta Afrikā dewa kehniinam un schim wehl apsohlijāhs, ka karra laikš schim kahdu karra kuggi ar 40 leelgabbaleem isrihkoschoht. Tā 1681. gaddā pirmajš karra kuggis no Wente spils us Tabago aishrauja, bet tappa panemš no juhras laupitajem, pirmš wehl sawu nolemtu weetu aissneedša. Diwi zitti kuggi ar pahri simteem Kursemmeekem pee Tabago krašta laimigi peestahja. Gan atkal jaunās štanšes usmetta un jaunus zeemus eetaisija; bet schi apmeschanahs wairs newarreja eeselt tapehz, ka winnāi lauschu truhla. Ka laj scho mainu islihdšinatū, leelkungš ar Enlandes kuptšchi Poinz falihla norunnu, kur schis apsohlija, ka 1200 kolonistūs buhšchoht aishuhtihd. Tee kuggi Temses uppē jau bij gattawi us aishrauschānu, tē peepeschē augšta wehleschāna teem leedša aishraucht. Enlandes waldiba baidijāhs, ka Tabago fallas selschona ne-isdohdohs par pohstu tai Enlandeeschu kolonijai Barbadoes fallā. Par nelaimi taggad arri leelkungš Jakob 1682. gaddā nahwē aismigdamš, aishgahja pee saweem weztehweem. Kursemneeki, Tabago fallā nekahdu palihdšibu nedabudami, dewahs mahjās. Tā nu Tabago fallā tappa atstahdu un palikka par tufšnefi. Kur kahdreis pilsehti, jauki zeemi, labbi apstrahdati laufi

bijuschē, tur taggad mescha smehti us laupijumu gahja, tur juhras laupitaji sawu mantu glabbaja.

Leelkungā Jakoba dehlš, leelkungš Friedrich Kasimir gan us to dšinnahs, fallai no jauna eedšihwotajus peewest, bet wiffas wiinna usuemšchanas nelaimējāhs. Ahtra nahwe wiinna usuemšchanahm starpā nahza. Beidsoht Enlandeeschi scho jauku fallu paturreja preekšč sewis, par eemesli eeraudšidami, ka leelkungš ne-essohd štellojis karra-kuggi, un tā tad schi falla wehl lihds schai baltai deenai peederr Enlandei. Tahdā wihšē pehz Friedricha Kasimira miršchanas Kursemmes karrogš pawiffam un us muhšchu pasudda no Atlantiskās juhras. Tik schēlabas atminnas Kursemneeku širdis palikkuschas no teem laikeem, un daudi Kursemmites dehli pat neneka wairs nesinn no Kursemmes pagahjušchem gohda laikeem.

Sanderis Danga.

Behterburga.

(Belgumš.)

Behterburgā eebrauzohd šweščineekam wiffupirms irr jabrihnahs pahrtahm pahrlēku garrahm, plattahm un taisnahm eelahm. Tahs leelahs eelas — zitta wairahš ne ka 3 werštes garrā — irr tik taisnas, ka tahm no weena galla lihds ohtram gallam warr redseht zauri, un zitta irr tik platta, ka pa to pee 10 rattu warr braukt blakkus. Wiffas eelas irr brangi bruggetas, — dascha ar pušpehdu garrēem, stahwoschem egles-klutšchem preekšč brauzejem un ar leeleem, lihdseni kalteem semmes-akmineem preekšč kahjneekem. Trim eelahm pa widdu irr liktas dšellsleedes, kur il seerendel šundas brauz pa širgu-eisenbahni, prohti: diwi širgi welk pa sleedem leelus rattus, kur eelšchā un wirsū sehšch brauzeji. Par braušchānu maksā irr lehta: ratteem wirsū sehdedamš, nobrauz to kahdas 3 werštes garru Newski-eelu par 3 kap., un eelšchā sehdedamš par 5 kap. Behterburgā irr daudi leelu, brihwu platschu, kas wiffi ar dahrgeem peeminnas-stabbeem puščkoti, ko Kreew-walšs saweem aismigguschēem, šlaweneem Keisareem, ka Behterim tam leelajam, Aleksanderim I. un Nikolajam I. — saweem uszihtigeem karra-maddoneem, ka Suworowam, Rumjanzowam, Kutusowam, — un zitteem teizameem wihreem par gohdu zehluši. Arri tee platschi irr bruggeti un tāpat ka eelas lohdi tihri teel turreti. Dahrsu un šallumu Behterburgai arri nau truhkumš; gandrihs pee ikkatras pils, kur Keisara namma peederrigi dšihwo, un daudi zittās weetas irr smukti lusstes-dahrsi ar šchuguna sehtahm, un — zil es redseju — diwi weetas gar kahjneeku zellineem leepas rindas irr stabditas. — Lassitaji warrbuht gan šinnahs, ka Behterburgai Newas uppe tell zauri, kas gan irr labbi schauraka ne ka pee Rihgas Danguwa, bet essohd daudi dšillaka ne ka schi. Newas kreisajā pussē ta ihsta Behterburga rohnahs, jo ta pilsehta daska, kas

Kewas labbajâ puffê, pawiffam irr atschirta no Pehterburgas; arri winnai irr famê ihpafch wahrds, prohti: „Wassili ostrow“ (t. i. Wassilija falla). Tiklai 2 leeli tilti Pehterburgu faseen ar Wassili ostrowu: weens tiltê no kohka buhwehts, par seemu abrà nemmans, un obtrê pastahwigs muhra tiltê, lo par „Nikolaja tiltu“ sauz. Zrr wehrtê to Nikolaja tiltu klaptabl apskattibt. Deewsfinn, waj irr kur kahds tiltê, kas buhtu buhwehts wehl stiprohks un glihtahks ne kâ schis. Wînsch irr til augstê, ka winnam pa appafschu zour welwehm masi dampfluggi isskreij zauri, un til plats, ka kahdi 6 ratti blaklus warr braukt pahri; to platto welwju nefseji irr neskaitami, refni dsels steeni, kas irr eelaihti oplami refnôs, no smalki kalteem afmineem ar swinnu falaisstôs pihlarôs; brauzama weeta un kahjineeku zellini pa tiltu tâpat irr bruggeti, kâ tabs leelafahs pilsehta eelas; tilta wirfû gar mallahm weetahm irr eelaihti afmina benkschi, kur gabjeji warr apsehstees. Kewas uppei, kâ arri teem 3 dsilleem un platteem kanaleem, kas eet zaur paschu Pehterburgu, abbas puffes — zil tohlu til redseju — frasti irr ismubreti ar kalteem semmes-afmineem. Kur teem kanaleem eelas eet pahri, tur irr leeli, platti afmina tilti, no kam daschi irr puschloti ar leelahm tschuguna figurehm. Wehl redseju pahre kanaleem diwi smuklus, schaurus kahjineeku tiltinus, kas eelsch dselstaktihm un sehdehm karrajahs. Kas Nibgâ buhdams tohs jauni usbuhwetus nammus Pehterburgas forstattê, blakkam bahnhufim, turwumâ irr apskattijis, til tas bischi warr nojehgt Pehterburgas nammu leelumu un smukkumu. Ne ween ka tur tabs Keisaru pillis un zittas frohna ehkas irr buhwetes lohti skaisas un leeliskas, bet arri dikti pulka priwatmahjas. Pa daschu eelu staigadams zittas nekahdas ehkas neredsi, ka til tahdas, lo pee mums par leelahm pillihm sauz. Tahs smukkafahs pillis un zittus smuklus nammus dabuhn redseht, kad to eelu pahre staiga, kas pa Kewas uppes frostu gar muhsu augsta Keisara „seemas-pilli“ wedd us Keisarisku „wassaras-dahrju“. Pehterburgâ dascha ehka irr til leela, ka tai wisapfahrt buhs waj tihri kahdas 2 werstes. Chku augstums wiswairahl irr 3 un 4 tahschu, laj gan arri ehkas irr atrohdamas ar 5 un 6 tahscheem. Ta wirfû weemineta Keisara seemas-pils, pehz mannam dohmahm, irr ta smukkaka ehka wiffâ Pehterburgâ: winna irr tschetrstuberiga, ar 3 leelem tahscheem, bruhngani mahleta, ar daudi mahla un tschuguna figurehm pee muhreeem un us jumta; us jumta arri irr leels selta ehrglis ar diwi galwâhm. Tad wehl irr smukkas pillis, kur muhsu augsta Keisariska namma peederrigi dsihwo: marmora pils, Writschlow pils, — Michaila pils, — Nikolaja pils, — Marijas pils. Un bes schibm wehl irr dikti daudi pahwarri leelu un smukku, tiklab frohnim kâ arri priwatlaudihm peederrigu ehku, kas Pehterburgâ aibraukufscham gan irr wehrtê apskattibt; bet kad es winnas schein gribbetu faukt pee waheda un zil nezil aprak-

sibt, tad tas lassitajeem warrbuht til buhtu par apnifschann. Wassili ostrowâ arri irr leelas un it smukkas ehkas, bet tabs wiffu leelafahs un smukkafahs arween irr paschâ Pehterburgâ. Bet arri nau jadohma, ka Pehterburgâ it wiffas ehkas irr kâ leelas, skaisas pillis. — nê! — tur arri irr dascha masa, prasta diwu tahschu mahjina, — un tihri johzigi isskattahs, kad tabda zittur stahw blkkam staltai pilli. Kad nu taggad pee Pehterburgas ehlahm uslawejohs, tad arri kahde wahrdu teikschu vor Pehterburgas vullahm (150), gresnahm basnijahm. No ahrenes es apskattiju daudi Kreemu-katolu, diwi Neemeru-katolu, weenu Ewangelisku Lutteru- un weenu Anglikanubasnizu; bet eelschâ tiklai trijâs Kreemu basnijâs esmu eegahjis, no kam man ta leelaka Pehterburgas basniza, ar wahrdu „Ihsaka basniza“, par wiffahm labbaki patikka; tapahz arri no schis lo pastahstischu. Ihsaka basniza effoht fahkta buhweht tanni laikâ, kad walsti Kathrine II. (1762 — 1796) waldija, un pawiffam pabeigta til preeksch kahdeem desmit gaddeem. Ta buhweschana tavehz gabjufti til lehni, ka ta basniza leeliski un dikti skunstigi irr buhweta. Wiffa ta leela ehka, no fundamentes lihds tohrna spizze irr til no afmina un dselles. Weenreis' ar to buhwi jau bijuschi driht gattami, tê basniza fahkusi grimt semmê; tad nu wifs bijis ja-ahrda abrà un jabuhwe atkal no jauna. Arri laudis runna, ka to buhwi tihschâ prahkâ til effoht wilkufchi gorrumâ; jo Kreemi tizzejuschi tahdai ispaustai wallodai, ka tad isuhlschoht muhsu Keisara namê, kad Ihsaka basniza buhschoht gattawa. No ahrepuffes ta basniza wiszaur no zirsteem, tumischeem afmineem irr muhreta, un ar daudseem, 8 affis garreem, weena gobbola, granit afmina pihlareem greinota; eelschâ wiffas seenas, greefti un gribda irr no daschada, (melna, balta, salka, velleka un raiba) marmora afmina. Altara seena irr puschlota ar leelem dahrga (salka) afmina pihlareem un ar daudi smalkahm mosaik-bildehm.) Us sawa, turpat Pehterburgâ dsihwodama pasihstama isprassischann, es arri tikku eelaihts tanni paschâ altara swebhtakâ ruhme. Tur es redseju weenu leelu, lohti skaisi mahletu, muhsu Runga un Pestitaja bildi, kas maffajoht 80,000 rubulus. Starv tahm daschadahm selta leelahm tur arri tabs paschas basnijâs riktigs muddulis bij no selta, kas welkocht 15 vohdus; schi muddula ustaisischana maffajoht 12,000 rubulus. Tur to masako lectinu uisfattoht, irr jabrihnahs par winnas leelu wehrtibu. Kâ leelafahs, par dahrgumu nefur nau rehkinahs. Tai basnijai irr peozitohrni: widdû weens leels un us stubreem tschetri masaki, wiffi ar appakeem apseliteem jumteem, kas jau no tablenes mirds. Schinni basnijâ ildeenas turr Deewakalposchann. Wianâ effoht ruhmes preeksch 3000 zilwekeem. Pehterburgâ irr dikti zeeta polizeja: us ikkaira eelas stubra

*) Mosaik-bildes irr tabdas, lo no maseem sishpoteem almentineem til skunstigt faleek kohpâ, ka tabs no tablenes gandriht newarr isschirt no mahletahm bildehm.

un daudš zittās meetās polizejas saldati (ko tur sauž par „garo davo i“) stahw. kašranga us fahrtibu pee braufchanas un arri us to, ka nekur lehrums un blehschu darbi nenoteef. Alasch arri polizejas offizeeri eet apkahet, tohs saldatus pahtraudsidami. Pehterburgā celu lukturōs uguns zauru nakti ne-isdieest; jo tur ir wehl pusnakti gandrīhs tāpat andelejabs, brauz un eet, kā deenā.

Nu tad beidsiht wehl kahdu wahrdinu sazzischu par pašchās Pehterburgas weetu un gaisu. Pehterburga atrohnahs leelā un — kā pašchi Pehterburdsneeki teiz — deemschehl neweffeligā leijs. Pašchā pilsehtā un winna tumumā us Dinaburgas pussi, nou neweena leela ne masa kalna. Tas pirmajs, arri ne dikti angsts kalns irr kahdas 20 werstes nobst. Ir braudams bischki warr nomanniht, ka Pehterburgas tumumā ratti tā kā pamastim eet us leijs. Pehterburgas uhdens effoht neweffeligš preeksch dserichanas; Pehterburdsneeki winnu wišwairahf dseri nowahritu jeb ar farkano wiħnu samastitu. Klimats jeb gaisš tur irr labbi zeetahš, ne kā pee mums; jau 24. Septemberi tur sneegs pa gaisu, nehfojabs un us uhdena bij labs ledutiņsch. Ruddenš tur arween effoht (kā arri tannis pahri deenās bij, kad es tur peemittu) lohti miglains, drehgnš, auksts, neweffeligš laiks. T.

Sluddinaschana.

Schurp schurp! labbi klausatees! Mans gannapuka Indichinšch diwju upju starpā irr atraddis selta ribku. Abri uskattoht es dohmaju, ka ta ribba buhs no ta selta tekka ap ko Israēla beħni tukšneši danzoja, bet tuwaki apluhkojis atraddu, ka ta irr leela wehrschā ribba, un tur wirsū wehl tas gadda datums 1869 eespeests. No tam warr atskahrst, ka ta ribba tik taggod gaismā iskrittuse. Tapehž es tam, kas to pasaudejis darru sinnamu, ka nahloščā faulesaptumschošchanā tas to pee mannis pret pazelschanas gohda maksu warr atkal dabuht. Ja neweens to nemeklehs, tad es no tahs lišču kalt sohbinu, piħki un schtikku un ar teem selta eerohtscheem apbrunojees es eeschu kareā pret wišfeem tumšbas draungeem un gaismas eenaidneekem un kad teem galwas buhšču nokappajis, kā wilkwahlites, tad jahschu mahjā dšcedadams. No sirga lehžis, pahrlausišchu selta sohbinu, schtikku un piħki, un lišču no teem iskalt selta pakawas ar dimanta stobtehm un ahkeem. Aplalschu ar teem mannu kummelinu un jahschu tad us glahschu kalna pee mannas selta lihgwinas, laj ta par to slawenu darbu mannu slapju galwinu puschko ar lohšberu krohniti.

Iħsts gaismas draugs

Zuščha testamentē.

Celšč Nowembera mehnešchā 1868. gadda eelšč Pehterburgas tas kandidahš Nikolai Wassilewitsch Bragow no-

mirra un testamentē bij norakstijis preeksch sawahm abbahm meitahm, kas wehl nau pilnōs gaddēs 1.000.000 rubulus, preeksch sawas atraitnes 100.000 rubulus, un wehl 200.000 rubulus preeksch zitteem peederrigeem. Kad nu teefa jahka mekleht un to naidu gribbeja isdalliht, tad neko ne-atradda, un wehl lihds schai baltai deenai nekahdu naidu nou atradduschi, ko mirrejs sawā testamentē bij farakstijis. Zuščha muzza arween wairahf skaun, ne kā pilna. Chr. Ballod, Pehterburgā.

Rabbi atdohts.

Kahds sohbgals pilsehtā fateef jaunkundsinu, kam maktrigi stolpsahbaki ar spohscheem leeceem kohjās. Sohbgals kundsinu uirruna: „Mihlo jaunskungs, kapehž sawus jaunus sabbatu leelus tetkeem tahwuschi nolaisihti?“ Kundsinšch atbild: „Tadeht ka nesinaju, ka Juhs tē atraddischi.“ — Ko gribbeja, to dabuja.

I. O. s. I.

Wisjaunafahs sinnas.

Pehterburgā tanni 3. Dejemberi. Ministeru-komiteja grafam Pehnsdorff atwehlejusē Lij-Bjalostokēs dšelszettu taisiht. Augstais krohnis nekahdu procentes-galwošchanu par scho dšelszettu nou ušnehmees. Buhwes kotes par ifkatru wersti maksahš 62.000 rublus.

Uš Pehterburgu atbrauzis taggod arri Bucharu emira ohtrajs dehs. Kā awises raksta, Bucharu emira dehti jau schinni nedelā atkal dohschotees us mahjabm pee tehwa, no muħju Keisera ar daudš dahrgahm schinklibahm apdahwinati.

Kopenhagenes walschbankdirektoreem kahds fotografijas-bilšchutaitajš parahdijis leelu pulku folschu 5 dalderuscheiau, kas us mattu bij lihdsigas riktigahm, tā ka ir pašchi bankdirektori winnas newarreja iščkirt. Fotografijas-meisteris peerahdija, ka tahš zaur fotografiju patš effoht taisijis un ka waldibai usdohdoht pee laika, laj blehschi ar to nekrahpjohht krohni un laudis. Bankdirektori meisterim effoht usdewuschi, laj isgudrojoht zittadēs silberischeines, ko zaur fotografiju newarroht paklat taisiht.

Madridē tanni 16. (4.) Dejemberi. Spanijas finansministeris kortes-sapulžē aisdšibtu Spanijas kehniemi Kristini apwainojis, ka no Madrides behgdama krohna-demantus un zittus dahrgus akminus, kas bija 22 milionus wehrtibā, effoht panehmusi lihds. Kehninenes akteers sazzija, ka neeffoht teefa un wraffijis, laj ministeris to peerahdoht. Kortes-sapulze eezehlfusi ihpašču kommissiju, kam scho leetu smalki buhs ismekleht.

Florenzē tanni 14. (2.) Dejemberi. Kad ir Sella lungs to ministera ammatu nau peenebmis, tad nu beidsiht Lanza lungs par ministereu presidenti tappa eezelts, un schim

